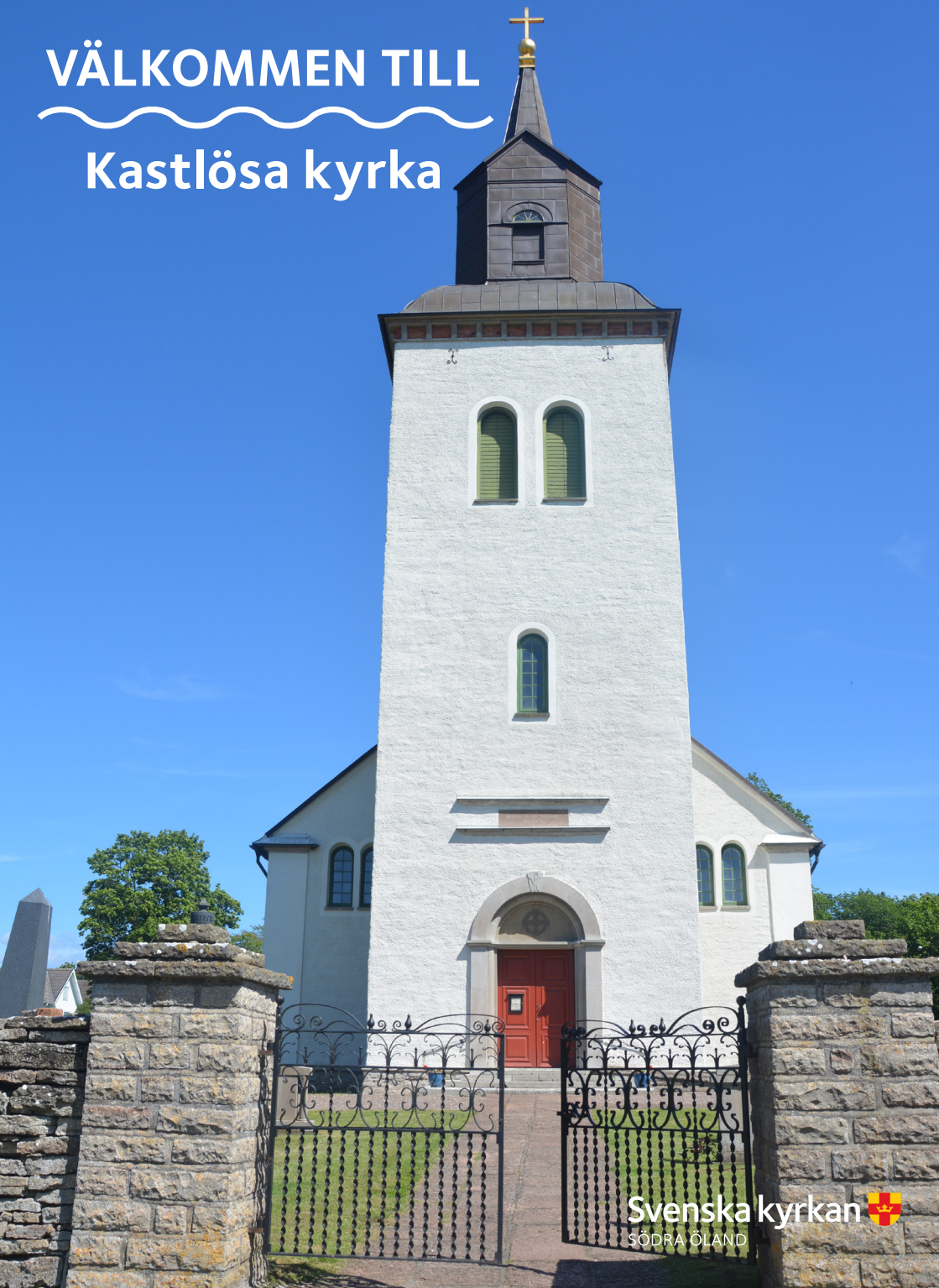

VÄLKOMMEN TILL

Kastlösa kyrka

KYRKORNA PÅ ÖLAND

Bor man på en ö måste man kunna segla. Läget i södra Östersjön har medfört omfattande kontakter med länderna i söder.

Redan under vikingatiden blev bytet av religion tydligt på Öland, bland annat då kristna gravar började dyka upp på bygravfälten. Under 1000-talet uppfördes de första kyrkorna, de byggdes i trä och stavteknik. Några enstaka stavkyrkokopplankor finns kvar. Runristade gravmonument i sten har trotsat tidens tand och finns bevarade i sex kyrkor.

Under 1100-talet uppfördes det 34 stenkyrkor på Öland. Straxt efter tillkommer det sju kapell till fiske- och handelsplatser. De tidigaste kyrkorna hade fönster och portar mot både norr och söder. I några fall var de försedda med torn i väster och hade då även port i väster. Kring samtliga kyrkor gjordes plats för de döda och bogårdsdmurar av sten skiljde den heliga platsen. Dessa kyrkogårdar är fortfarande i bruk.

Under 1200-talet och medeltiden försågs många kyrkor med profana övervåningar och nästan hälften fick torn även i öster. Kyrkorna tjänade som gudstjänstlokaler såväl som magasin och lokaler för övernattnig. Kyrkans roll i samhället under medeltiden visar hur kristendomen och det världsliga gick hand i hand.

Kommande århundraden förändrades de flesta kyrkorna endast invändigt. De försågs med valv och ibland nya kor eller portaler. Efter reformationen kom nya krav på kyrkorummet. Helst skulle församlingen kunna sitta och detta medförde platsbrist i de små medeltida kyrkorna. Tillbyggnader genom breddning gjordes i flera kyrkor men mot slutet av 1700-talet fick många tanken att bygga nytt.

Ölands kyrkor är fattiga på medeltida föremål. Många krig och framför allt danskarnas härjningar 1677 lämnade lite kvar efter brandskattningarna. Idag är endast en av södra Ölands medeltida kyrkor helt bevarad medan ytterligare tre har bevarade medeltida rum. Medeltida torn finns kvar i sju kyrkor.

Kyrkorna idag bevarar stilideal och funktion från 1700- och 1800-talens salskyrkor. Den sittande församlingen lyssnar till gudstjänsten och sjunger tillsammans. Stora fönster gör läsningen i psalmboken enklare och predikstolen sprider ordet i hela rummet.

Dagens kyrkobyggnader håller sakt på att anpassas till moderna former. Flexibilitet, deltagande och även modern teknik ställer krav. På södra Öland finns en kyrka som anpassats till moderniteten och samtidigt bevarat sin medeltida struktur – Ventlinge kyrka.

LITE OM KASTLÖSA KYRKA

Kastlösa kyrka, med sitt ståtliga torn, syns på långt håll. Som sig bör ligger kyrkan mitt i kyrkbyn med prästgården (tidigare Kastlösa stiftsgård nu Allégården) och skolan (nu bygdegård) som närmsta grannar.

Den nuvarande kyrkan byggdes 1855 och ersatte då en medeltida kyrka som låg strax söder om den nuvarande.

Till det yttre ser Kastlösa kyrka ut som många andra svenska 1800-talskyrkor men när man träder in i kyrkorummet blir upplevelsen en helt annan.

VÄLKOMMEN TILL KASTLÖSA KYRKA

Välkommen in

Vi går in genom porten i väster och stannar till vid ingången och ser det rymliga kyrkorummet och den monumentala fresken på den östra väggen. Kastlösa kyrka är nog mest känd för fresken men innan vi tittar närmare på den så finns där en hel del annat att upptäcka i kyrkan.

Kyrkan byggdes om i början av 1950-talet och interiören förändrades då, från att ha varit ett traditionellt nyklassicistiskt stort rum, till en treskeppig basilika. Två rader med pelarkolonner i öländsk kalksten delar upp kyrkorummet i tre längsgående skepp, som ger rummet harmoniska proportioner.

När Kastlösa kyrka återinvigdes av biskop Elis Malmeström på Kyndelsmässodagen den 7 februari 1954 var det mycket som hade förändrats. Innertaket, som varit välvt, hade blivit plant med synliga bjälkar. De stora korfönstren hade murats igen för att ge plats åt den stora altarfresken.

De nya inslagen av ölandssten i Kastlösa kyrka är påfallande; titta gärna på hur fint de öländska stenhuggarna på Ölands Sandviks bruk bearbetat stenen i predikstolen med de fyra Evangelisterna och deras bevingade symboler; Matteus, människan, Markus, lejonet, Lukas, oxen och Johannes, örnen.

De nya inslagen av ölandssten Samma skickliga hantverkare har gjort de mäktiga kolonnerna, altaret, altarringen, de väggfasta bänkarna i sidoskeppen och sockeln till dopfunten från 1200-talet. I den dopfunten döptes Kastlösa-barnen på 1200-talet i den medeltida kyrkan och än idag används dopfunten till samma ändamål.

Valdemar Lorentzons fresk: Den återvändande Kristus

Fresken

Fresken har en strängt uppbyggd komposition med många trianglar där Guds kärlek bryter igenom som strålar genom ett prisma.

Det centrala motivet är den återvändande Kristus, vilket också gett namn åt hela fresken.

I alla nedåtgående trianglar söker sig Guds kärlek till människan. I de uppåtgående trianglarna sträcker sig människans kärlek mot Gud. Tydligast ser vi det där händerna möts, och där får trianglarna formen av en nattvardskalk.

Regnbågen, Guds löftesbåge, binder samman det nya och det gamla förbundet, och på denna står Kristus med sina händer utsträckta i en gest som uttrycker inbjudan, välsignelse och sändning. På var sida om hans huvud finns bevingade väsen som kommer med spiran och äpplet, tecknen på hans konungliga makt.

Under Kristusbilden samlas människor från olika platser, kulturer, trosuppfattningar, klasser, åldrar och raser. De ser på varandra och ger varandra händerna, tecknet på vänskap och samhörighet. I Kristus blir vi alla ett, trots olikheter av skilda slag. Freskens motiv vilar på öländsk alvarmark med dess blomster: bland annat orkidé, arontorpsros, (vårdonis), cikoria, ölandssolvända, nyponros, slån och tusensköna.

Halmstadgruppen porträtterad av Stellan Mörner 1936

Waldemar Lorentzon 1899 – 1984

”konsten är en form av bikt, som kan befria människan”. Dessa ord av Waldemar Lorentzon passar bra att ha i tankarna när man betraktar hans altarfresk. Den återvändande Kristus i Kastlösa kyrka. ”Vid korset blir vi alla jämlikar”, sade han om ett annat av sina konstverk.

Waldemar Lorentzon föddes i Holms församling i Halland 1899. Han studerade på såväl Carl Wilhelmssons som Althins målarskola, båda i Stockholm, och reste sedan till Paris och blev där elev till Fernand Léger på Académie Moderne. Léger var en av konsthistoriens stora namn, speciellt inom kubismen.

Lorentzon var bekännande kristen och influerad av Oxfordgruppens tankegångar, som handlade om att upphäva motsättningar mellan raser, konfessioner och klasser.

Andra altarmålningar av Waldemar Lorentzon finns bland annat i kyrkorna i Rydaholm,

Efra, Månsarp, Hässelby och Ryssby utanför Ljungby. Waldemar Lorentzon är representerad på Moderna museet i Stockholm, Skissernas museum i Lund och Mjellby konstmuseum i Halmstad.

Halmstadgruppen

Denna konstnärsgrupp, som blivit ett begrepp, bildades 1929 av bröderna Axel och Erik Olson, deras kusin Waldemar Lorentzon, Sven Jonson, Esaias Thorén och Stellan Mörner, alla med sina rötter i Halmstad. Gruppen blev en svensk förbindelselänk med kontinentens kubism och surrealism under 20- och 30-talen.

Freskomåleri

Detta är en teknik där man målar på färsk kalkgrund och man kan därför bara måla en liten bit i taget. I Kastlösa kyrka var det stuckatören Stig Kling som la upp puts på en lagom stor yta för Lorentzon och hans assistent konstnären Hans Fagerström att arbeta med under en dag. (fresko, från italienskans al fresco – färsk. Jämför med al secco, som målas på torr murputs).

Södra Ölands pastorat består av 7 församlingar som tillsammans förvaltar 18 kyrkor och 1 kapell. Kastlösa kyrka tillhör Mörbylånga-Kastlösa församling.

Södra Ölands pastorat
Kyrkgatan 3
386 92 FÄRJESTADEN

Telefon: 0485-380 12
E-post: sodraolands.pastorat@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/sodraoland

Följ oss gärna på våra sociala medier!

Svenska Kyrkan SÖDRA ÖLAND

@svenskakyrkansodraoland
@nadenskapell

